

การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู
ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
The Creation of Folk Dance Performances to Promote Teacher
Characteristics in the Thuy Sattha Sommakru Series For students of the
Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

ธรรชญา ภูมิจิโรจ^{1*} นิษฐา บุศบงศ์²

Thornchaya Phoomjiroj¹ Niztha Butsabong²

¹⁻²อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Lecturer of Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding Author, e-mail: wannika1720@gmail.com

(Received: 25 July 2023, Revised: 8 August 2023, Accepted: 9 August 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และ 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ต่อการใช้ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม รูปแบบงานวิจัยและพัฒนา นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ คือครูผู้มีหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ พัฒนาศักยภาพของนักเรียนตั้งแต่ทักษะพื้นฐานทางวิชาการ หล่อหลอมบรรดาผู้เป็นศิษย์ให้เติบโตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ก่อปรประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและการดำรงชีพ พิธีไหว้ครูหรือการรำลึกถึงพระคุณบูรพาจารย์ ซึ่งในพิธีไหว้ครูจะประกอบไปด้วยพิธีปฏิบัติตน กล่าวถึงคำระลึกพระคุณครูบาอาจารย์ ตลอดจนมีการทำพานเพื่อมอบให้ครูเป็นเครื่องบูชาคุณ โดยใช้ดอกเข็ม ดอกมะเขือ หญ้าแพรก ข้าวตอก แทนความหมาย ทำรำนาฏยลักษณะของการแสดง กำหนดกระบวนท่าพ้องรำตามทำนองและ คำร้อง โดยใช้กระบวนท่าพ้องรำแบบเดียวกัน ซึ่งจะปรากฏท่าพ้องรำที่เป็นนาฏยลักษณะในพ้องถวายศรัทธาสมมาครุ 4 ท่า ดังนี้ ท่าดอกมะเขือ ท่าอบน้อม ท่าดอกเข็ม และท่าหญ้าแพรก การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย มีแรงบันดาลใจมุ่งสื่อความหมายโดยนัยผสมผสานกับอัตลักษณ์ของพื้นถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้ ผู้แสดงหญิงจะสวมเสื้อลูกไม้คอตั้ง สีขาว ห่มสไบสพักตร์ด้วยผ้าสีทองซึ่งเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และติดเข็มกลัดตราพระราชลัญจกรบริเวณอกด้านซ้าย นุ่งผ้าถุงลายลง (ลายล่องแบบอีสาน) ต่อเชิงที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นถิ่น (ขึ้นคัน ต่อตีนโยง) แสดงให้เห็นถึงความเป็นพื้นถิ่นและอัตลักษณ์ของการแต่งกาย ผู้แสดงชายสวมเสื้อราชปะแตนสีขาว ติดเข็มกลัดตราพระราชลัญจกรบริเวณอกด้านซ้ายเช่นเดียวกันกับผู้แสดงหญิง และนุ่งโจงกระเบนด้วย

ผ้าทอลายลูกแก้วของพื้นถิ่นจังหวัด ศรีสะเกษ การสร้างสรรค์เพลงและดนตรี ใช้อัตราจังหวะช้าและมีการขยับจังหวะขึ้นมาเล็กน้อย (จังหวะปานกลาง) บรรเลงสลับกัน 3 ทำนอง คือ ทำนองขับจิม ทำนองเพลงลูกทุ่ง และทำนองขับหุ้มหลวงพระบาง ใช้วงดนตรีพื้นบ้านอีสานบรรเลง (วงโปงลาง) คีตลักษณ์ นำเสียงจากดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมาผสมผสาน ได้แก่ สันโนะจากกลุ่มชาติพันธุ์เยอ ซอกันตรึมจากกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ปี่สะเองจากกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย และแคนจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาว อุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยมุ่งเน้นให้อุปกรณ์การแสดงมีความสอดคล้องกับการแสดงและการสื่อความหมายโดยนัยของวัสดุต่าง ๆ ในรูปแบบกรวยดอกไม้รูปเทียน มีผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่ามีผลประเมินความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($= 4.55$, $S.D. = .47$)

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, นาฏศิลป์พื้นถิ่น, คุณลักษณะความเป็นครู

ABSTRACT

The objectives of this research is 1.to create a piece of folk dance in the series "Thuy Sattha Sommakru". For students of the Faculty of Education Sisaket Rajabhat University and 2. to study satisfaction with The use of local dance performances in the Thuy Sattha Sommakru series For students of the Faculty of Education Rajabhat University Sisaket by collecting information from documents and field data. research and development model presented in a descriptive and analytical way. The results of the study showed that The concept of creating a performance art set Pay respect to teachers is a teacher who is responsible for conferring knowledge to students develop students' potential from basic academic skills Cultivate disciples to grow into qualified personnel according to moral and ethical principles. Benefit both academic and living. Wai Khru Ceremony or remembrance of Buraphachan's kindness In which the Wai Kru ceremony consists of an oath ceremony Saying the words of gratitude to the teachers As well as making a tray to give to the teacher as an offering to you. by using Dok Khem, Dok Mai Khao, Ya Praek, and Khao Tok instead of the meaning of the dance and dance posture of the performance Determine the dance process according to the melody and lyrics. using the same dance posture Which will appear in 4 dance postures that are dances in Somma Kru's dance as follows: Dok Makhuea, Than Obob, Dok Khem, and Ya Phraek. costume creation There is an inspiration aimed at conveying implicit meanings combined with the local identity of Sisaket Province as follows: The female performer wears a white lace shirt with a stand-up collar. Cover his face with a golden cloth, which is the color of Sisaket Rajabhat University. and attaching a royal emblem

brooch on the left side of the chest wearing a striped sarong (Isaan style long pattern) to the foot that is the identity of the local area. (Sinkan with rafter feet) shows the locality and identity of the dress. The male performer wears a white rajaphat shirt. Attach the Royal Seal brooch on the left side of the chest as the female performers. and wearing a loincloth with a woven cloth patterned with crystals from the local area of Sisaket Province Music and music creation Use a slow tempo with a slight upward tempo. (medium tempo) playing alternately in 3 melodies, namely the melody of Klang Ngum, the melody of the country song and the melody of Luang Prabang Using the Isan folk band to play (Wong Pong Lang), Ketlak brings together sounds from the unique music of all 4 ethnic groups that appear in the area of Sisaket province to combine, including Snaing from the Ye ethnic group. Saw Kantrum from the Khmer ethnic group The Pi Sa itself from the Tribute ethnic group and Khaen from the Lao ethnic group. props Emphasis is placed on making the performance equipment consistent with the performance and implicit meaning of various materials in the form of flower cones, incense sticks, and candles. Satisfaction evaluation results It was found that the overall satisfaction assessment result was at the highest level ($= 4.55$, S.D. $= .47$).

Keywords: Creative, Fork Dance, Teacher Attributes

บทนำ

นาฏศิลป์มีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้คนในสังคมในหลากหลายสาขาวิชาอาชีพ ช่วยพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย บุคลิก ท่าทาง ช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจและทัศนคติให้มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส กล้าแสดงออก ตลอดจนมีความอดทน รู้จักถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก จินตนาการ ทำให้เป็นผู้มีสุนทรีย์ในความงาม ช่วยกลมเกลียวจิตใจให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (ธรรญา ภูมิจิโรจ, 2560) นาฏศิลป์นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีการประดิษฐ์คิดค้นจากองค์ความรู้ของบรรพบุรุษ และมีการสืบทอดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งเพื่อกิจกรรมในภาคบันเทิงหรือเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาที่มีมาช้านาน ซึ่งในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นตามความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองที่รับวัฒนธรรมในภาคความบันเทิงสมัยใหม่ (วิระสิทธิ์ สุขสมชิต 2559)

คำว่า “นาฏศิลป์พื้นบ้าน หรือ นาฏศิลป์พื้นถิ่น” เป็นศิลปะแห่งการร่ายรำที่มีทั้งรำ ระเบ้า หรือ การละเล่น หรือบรรเลงดนตรีพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนตามวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคอีสาน นาฏศิลป์พื้นถิ่นภาคอีสานยังแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอีสานเหนือ มักเรียกว่า “เซิ้ง ฟ้อน และหมอลำ” มีการละเล่นเรียกว่า เรือม หรือ เรือม ซึ่งหมายถึง รำและระเบ้า

การแต่งกายประกอบการแสดงเป็นไปตามวัฒนธรรมของพื้นบ้าน ลักษณะท่าร่ำและท่วงทำนองดนตรีในการแสดงค่อนข้างกระชับ รวดเร็ว และสนุกสนาน (ฉลาด ส่งเสริม, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2566)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถดำเนินอยู่ในสังคมได้อย่างมีสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ และบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของประเทศ คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาโดยรอบด้านให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาความรู้สามารถมีชีวิตที่ดีขึ้นดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดี ของสังคม ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีครูที่มีคุณภาพ ครูมีเพียงแต่มีความเชี่ยวชาญในสาระการเรียนรู้ของตนเองเพียงเรื่องเดียว ครูนั่นจะต้องมีคุณลักษณะที่ดี มีเจตคติที่ดีเพื่อการพัฒนาให้นักเรียน ให้เป็นไปในแนวทางที่ดีต่อไป ในปัจจุบันการใช้สุนทรียศาสตร์ทางนาฏศิลป์เข้ามามีส่วนในการพัฒนา การจัดการเรียนถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับนักศึกษาวิชาชีพครูที่จะต้องเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ในอนาคต

การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะ ทำนุบำรุง ส่งเสริม พัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แสดงความสามารถพิเศษของตนเองอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ “ครู” จะเป็นผู้ที่มีความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ครูจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีด้วย และคุณธรรมของครู จริยธรรม และคตินิยมในความเป็นครู มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู รักการสอน ช่วยพัฒนาคนและสังคม ตลอดจนมีวิถียุทธศาสตร์แห่งความเป็นครู จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและสนใจที่จะส่งเสริมคุณลักษณะ ความเป็นครูผ่านงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุม ชวศรภัทรธาสมาครุ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งบนพื้นฐานความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในด้านการอนุรักษ์ สืบทอดนาฏศิลป์พื้นถิ่นที่ดั่งาม ปลุกจิตสำนึก และส่งเสริมความเข้าใจ การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ตลอดจนรู้เท่าทันสังคมจากงานนาฏศิลป์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุม ชวศรภัทรธาสมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้นาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุม ชวศรภัทรธาสมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 40 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

1.2.1 ดร.พรสวรรค์ พรดอนก่อ ครูวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

1.2.2 นายฉลาด ส่งเสริม (ป.ฉลาดน้อย) ศิลปินแห่งชาติ ให้ข้อมูลหลักในด้านการขับร้อง หมอลำ คำร้อง ทำนอง และกลอนลำ

1.2.3 นายธีรเดช ธีรเลิศนาม นักดนตรีอิสระ มีความเชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นบ้าน การประพันธ์เพลง ทำนอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.2 แบบสังเกต (Observation) ประกอบด้วย แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้สังเกตวิธีการ กระบวนการ และองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ชุต วยศรัทธาสมมาครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้การสังเกตสภาพสถานการณ์ทั่วไป ได้แก่ การดำเนินกิจกรรม การฝึกซ้อมก่อนออกแสดง การร่วมสังเกตใน การแสดงต่าง ๆ

2.3 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการเก็บข้อมูลและถ่ายทอดนาฏศิลป์พื้นถิ่นให้กับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ชุต วยศรัทธาสมมาครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อประโยชน์การนำเสนอประเด็นวิจัยต่อไป

2.4 นาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุต วยศรัทธาสมมาครู จากนั้นหาคุณภาพของผลงาน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ท่าน โดยมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาด้านนาฏศิลป์ มีประสบการณ์และปฏิบัติการสอน ด้านนาฏศิลป์ไทย พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของชุดกิจกรรมและคู่มือการใช้อีก่อนนำไปใช้ โดยพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้าน จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของงานสร้างสรรค์ และนำข้อมูล ที่ได้มาวิเคราะห์

2.5 แบบสำรวจความพึงพอใจ แบบสำรวจความพึงพอใจ มีจำนวน 15 ข้อ มีลักษณะเป็น แบบมาตราการประเมิน 5 ระดับ จากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น

เสนอผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความสอดคล้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามไปทดลองกับประชากร จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวข้องกับ การสร้างสรรค์ สุนทรียศาสตร์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ศิลปะการแสดง คุณลักษณะความเป็นครู การเรียนรู้ แบบบูรณาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัย ต่างๆ ในห้องสมุดหน่วยงานราชการ และอินเทอร์เน็ต

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำการเก็บข้อมูลตามโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการ ได้แก่ การสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดกระทำข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการอบรมเชิงปฏิบัติ การตรวจสอบความถูกต้องตามประเด็นที่วางไว้ นำข้อมูลมาสังเคราะห์จำแนกหมวดหมู่และประเภท สรุปข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบทางนาฏศิลป์

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ

1.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ

ครู คือบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน (พระราชบัญญัติ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546) ครุมีหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ พัฒนาศักยภาพของนักเรียนตั้งแต่ทักษะพื้นฐานทางวิชาการ หลักการคิดเขียนเรียนอ่าน ฟังพูด หล่อหลอมบรรดาผู้เป็นศิษย์ให้เติบโต เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพตามหลักคุณธรรมจริยธรรม กอปรประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและการดำรงชีพ และมี

จุดมุ่งหมายเดียวกันคือการพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ คนดำเนินไปในเส้นทางที่เลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (พรสวรรค์ พรดอนก่อ, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2566)

พิธีไหว้ครู หรือการรำลึกถึงพระคุณบูรพาจารย์ คือการที่ศิษย์แสดงความเคารพ ยอมรับ นับถือครูบาอาจารย์อย่างจริงใจว่าท่านเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมความรู้ ศิษย์ในฐานะผู้สืบทอดมรดกทางวิชาการจึงพร้อมใจกันปวารณาตัวรับการถ่ายทอดวิชาความรู้ด้วยความวิริยะอุตสาหะ เพื่อให้บรรลุปลายทางแห่งการศึกษาตามที่ตั้งใจเอาไว้ ซึ่งในพิธีไหว้ครูจะประกอบไปด้วยพิธีปฏิญาณตน กล่าวถึงคำระลึกพระคุณครูบาอาจารย์ ตลอดจนมีการทำพานเพื่อมอบให้ครูเป็นเครื่องบูชาคุณ โดยใช้ดอกไม้ธูปเทียนไป ด้วยความหมายโดยนัยประกอบในพานเพื่อระลึกถึงพระคุณครู ดังนี้

1. **ดอกเข็ม** เป็นดอกไม้ที่มีปลายแหลม หมายถึง ให้ลูกศิษย์ทุกคนมีสติปัญญาอันแหลมคมเหมือนดอกเข็ม ทั้งยังมีเกสรที่มีรสหวาน จึงหมายถึงว่า ให้ชีวิตของเหล่าศิษย์มีความสดชื่นเหมือนรสหวานของดอกเข็ม

2. **ดอกมะเขือ** เป็นดอกไม้โน้มต่ำลงมาเสมอ ไม่ได้เป็นดอกไม้ที่ชูขึ้น เพื่อให้เหล่าศิษย์มีความอ่อนน้อมถ่อมตน พร้อมเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ จากครูบาอาจารย์ อีกทั้งมะเขือยังมีเมล็ดจำนวนมากและงอกได้ทุกที่ ประดุจความรู้ของศิษย์ที่จะได้งอกงามเช่นเมล็ดของมะเขือ

3. **หญ้าแพรก** เป็นหญ้าที่เจริญงอกงามและแพร่กระจายได้รวดเร็ว เพื่อให้สติปัญญาของเหล่าศิษย์เจริญงอกงามเหมือนหญ้าแพรก

4. **ข้าวตอก** เป็นข้าวเปลือกที่คั่วกับไฟอ่อนๆ จนเนื้อในแตกออก จึงหมายถึงเรื่องของระเบียบวินัย เอาชนะความซุกซนและความเกียจคร้าน ก็จะมีความรู้ที่แตกฉานอย่างเป็นระเบียบเหมือนข้าวตอก

1.2 นาฏยลักษณะของการแสดงชุด ฟ้อนฉวยศรัทธาสมมาครุ

ท่ารำของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครูชุด ฉวยศรัทธาสมมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการท่าฟ้อนรำตามทำนองและคำร้อง โดยใช้ผู้แสดงดังกล่าวจำนวน 40 คน โดยใช้กระบวนการท่าฟ้อนรำแบบเดียวกัน เพื่อให้ผู้แสดงถ่ายทอดท่ารำออกมาได้อย่างพร้อมเพรียงและเกิดความสวยงาม ซึ่งอาจารย์ในสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษร่วมกันประดิษฐ์ท่ารำขึ้น ซึ่งจะปรากฏท่าฟ้อนรำที่เป็นนาฏยลักษณะในฟ้อนฉวยศรัทธาสมมาครุ ดังนี้

1.2.1 **ท่าดอกมะเขือ** ผู้แสดงถ่ายทอดกระบวนการท่าและลีลาในการฟ้อนรำเลียนแบบจากลักษณะเด่นของดอกมะเขือที่โค้งคว่ำดอกลง เปรียบเสมือนการแสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน ในขณะที่ดอกมะเขือดอกใดหงายขึ้นดอกขึ้นเหมือนดอกนั้นจะไม่ให้ผล จะเน่าและร่วงหล่นไปในที่สุด เปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่มี ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่มีความเคารพและศรัทธาในครูผู้สอนและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ภาพที่ 1 ท่าดอกมะเขือ

1.2.2 ท่าบอบน้อม ผู้แสดงถ่ายทอดกระบวนการทำรำที่แสดงให้เห็นถึงความบอบน้อม ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นผู้อยู่ในโอวาทของครูอาจารย์

ภาพที่ 2 ท่าบอบน้อม

1.2.3 ท่าดอกเข็ม ผู้แสดงถ่ายทอดกระบวนการทำและลีลาในการฟ้อนรำสื่อถึงความฉลาด หลักแหลม มีสติปัญญาที่มีความเฉลียวคม ประหนึ่งการมีสติปัญญาเป็นอาวุธที่จะใช้ป้องกันตัวได้ในทุกโอกาส และนำพาให้ชีวิตมีความสดชื่นเหมือนรสหวานของดอกเข็ม

ภาพที่ 3 ท่าดอกเข็ม

1.2.4 ท่าหญ้าแพรก ผู้แสดงถ่ายทอดกระบวนการทำและลีลาในการฟ้อนรำเลียนแบบจากลักษณะเด่นของหญ้าแพรก คือ มีใบเรียวยาวปลายแหลม มีช่อดอกที่ปลายยอด แพร่พันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว แม้ต้องอยู่ในพื้นที่แห้งแล้ง หรือโดนเหยียบย่ำ แต่หญ้าแพรกก็ยากที่จะเฉาตาย เมื่อได้รับน้ำในปริมาณที่

เพียงพอที่จะเจริญงอกงามได้อีกครั้ง เปรียบดังลูกศิษย์ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากครู ก็จะเรียนรู้และนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสืบไป

ภาพที่ 4 ท่าหญาแพรก

1.3 การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจมุ่งสื่อความหมายโดยนัยผสมผสานกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1.3.1 การแต่งกายของผู้แสดงหญิง สวมเสื้อลูกไม้คอตั้งสีขาว เปรียบเสมือนจิตใจอันบริสุทธิ์ เต็มเปี่ยมไปด้วยศรัทธาในครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาและวิชาชีพของนักศึกษาครู ห่มสไบพักตร์ด้วยผ้าสีทองซึ่งเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และติดเข็มกลัดตราพระราชลัญจกรบริเวณอกด้านซ้าย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทาน นาม “ราชภัฏ” ให้เป็นชื่อประจำสถาบัน พร้อมทั้ง พระราชทานพระราชลัญจกรเป็นตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในการแสดงชุดนี้ผู้แสดงหญิงนุ่งผ้าถุงลายลง (ลายล่องแบบอีสาน) ต่อเชิงที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ (ขึ้นคันต่อตีนโยง) แสดงให้เห็นถึงความเป็นพื้นที่และอัตลักษณ์ของการแต่งกาย

ภาพที่ 5 การแต่งกายของผู้แสดงหญิง ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู

1.3.2 การแต่งกายของผู้แสดงชาย สวมเสื้อราชปะแตนสีขาว ติดเข็มกลัดตราพระราชลัญจกรบริเวณอกด้านซ้ายเช่นเดียวกันกับผู้แสดงหญิง แสดงถึงความภาคภูมิใจที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ และนุ่งโจกระเบนด้วยผ้าทอลายลูกแก้วของพื้นถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 6 การแต่งกายของผู้แสดงชาย ชุด ถวายศรีทาสสมาครู

ภาพที่ 7 การแต่งกายของผู้แสดงชายและหญิง ชุด ถวายศรีทาสสมาครู

1.4 การสร้างสรรค์เพลงและดนตรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ และองค์ประกอบดนตรีพื้นบ้านเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์เพลง ชุด ฟ้อนถวายศรีทาสสมาครู มีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ดังนี้

1.4.1 จังหวะ ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้อัตราจังหวะห้าและมีการขยับจังหวะขึ้นมาเล็กน้อย (จังหวะปานกลาง) บรรเลงสลับกันเพื่อให้เกิดความหลากหลายในบทเพลง ทำให้มีความน่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้ฟังและผู้ปฏิบัติทำรำได้บริหารการทำงานของสมองในการฝึกการจดจำจังหวะและนำไปสู่การจดจำกระบวนการทำรำ

1.4.2 ทำนอง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทำนองหลักในการดำเนินเพลง 3 ทำนอง คือ ทำนองขับขิม ทำนองเพลงลูกทุ่ง และทำนองขับทุ้มหลวงพระบาง ด้วยแนวคิดและความเชื่อว่าชนเผ่าลาวในจังหวัดศรีสะเกษ อพยพมาจากประเทศลาวในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ.2237 เกิดกบฏในนครเวียงจันทร์ทำให้ชนเผ่าลาวแย่งอำนาจกันเอง ฝ่ายหนึ่งถึงลุ่มน้ำมูล และในปี พ.ศ.2321 พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ยกทัพมาสมทบกับตากะจะเจ้าเมืองขุขันธ์ไปตีเมืองเวียงจันทร์ได้กวาดต้อนชนเผ่าลาวมาด้วยชนเผ่าลาวมีอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัด ตั้งแต่

อำเภอวังหินขึ้นไป (พระอุดมปัญญาภรณ์, และธยายสุ ขอเจริญ, 2564) ซึ่ง **การขับจิม** เป็นเพลงพื้นบ้านในด้านศิลปะการแสดง ที่ได้รับความนิยมสูงสุดของประชาชนชาวแขวงเวียงจันทน์ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีใด ๆ ที่เกิดขึ้นในเขต แขวงเวียงจันทน์ จะต้องมีการขับจิมมาขับกล่อม ถ้าหากขาดการขับจิมไป ดูเหมือนว่าในงานนั้นจะอยู่ใน ความเจ็บเหงาไม่มีชีวิตชีวา (จิรวัดน์ ศรีชัยชนะ, 2554) รวมไปถึงการเลือกใช้นาง **ขับทุ้มหลวงพระบาง** ซึ่งเป็นทำนองที่มีลักษณะเป็นเพลงปฎิพากย์ เป็นการร้องเพลงโต้ตอบกันไปมาระหว่างหญิง-ชาย ชาวบ้านนิยมเล่นกันในยามว่าง หรือมีงานประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน เช่น งานสงกรานต์ ปีใหม่ งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เพลงขับทุ้มหลวงพระบางนั้นมีท่วงทำนองที่ไพเราะอ่อนหวาน และมีจังหวะที่สนุกสนาน ทั้งยังเป็นทำนองที่ ขับร้องและทำความเข้าใจได้ง่าย จึงเป็นแรงบันดาลใจในการเลือกใช้ทั้ง 3 ทำนองเป็นทำนองหลัก ในการสร้างสรรค์เพลง ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู ประพันธ์คำร้องโดย นายนิษฐา บุคพงศ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เรียบเรียงดนตรีโดย นายธนายุทธ หาญวิชัย นักศึกษาศาสาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษดังปรากฏเป็นคำร้องต่อไปนี้

(ขับจิม) โอ... เด... ผู้ฟังเอ๋ย ผู้ฟังทุกท่านเอ๋ย... โอ้น้อ คุณประเสริฐเลิศล้ำ สีไชคำมาฮ้องป่าว ท่านเอ๋ยแห่ม่นหว่า ศาสตรวิขาบอกกล่าว หล้าแงง สอนสั่ง เอาตนต่างเฮือจ้าง บัดมีหรือหมั่ง จังหว่าบุญแต่ครั้ง ปางก่อนสื้อฮั่นหว่า แหม่นหว่า สารุสาผลาค้า มโนนำจิกกล่าว แต่งขันมาเฮียงตั้ง ถวายเชิญเจ้าผู้อยู่ผามยามงาม

ความหมายของคำร้อง

จะได้ขอกล่าวถึง พระคุณอันประเสริฐเลิศล้ำที่ครูได้ดูแลอบรมพร้าสอนอันได้แก่ ศาสตรวิขาทั้งหลายน่านับการ เปรียบประดุจดั่งเรือจ้างที่รับส่งผู้โดยสารทุกคนอย่างเท่าเทียม มิได้แบ่งลำดับชั้นชนชั้นวรรณะของ ผู้เป็นศิษย์ บัดนี้ ถุกษ์งามยามดีจะได้ขออ้างถึงบุญกุศลที่ได้สั่งสมมา โดยเอาจิตใจอันบริสุทธิ์เป็นที่ตั้งกล่าว ผ่านถ้อยคำอันนอบน้อมต่างเครื่องขันบูชา เพื่อวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ประสิทธิ์ประสาทพรอันเป็นมงคล เพื่อเป็นการบูชาพระคุณของครูอาจารย์

(ลูกทุ่ง) เอาดอกหมากเชื้อต่างความนอบน้อม ดวงมาลากลิ้นหอมรูปเทียนทองญูบูชา ให้อ้อให้ป่องในครรลองปัญญาออนเกิดดั่งเจ้ามธูรสบูชา เกิดจั่งดวงมาลาเปรี้ยวเข็มเปรี้ยวพนานต์ ออยเกิดทุ้มละออก็อ สะมาแพรก บองกาน้งจำแนกดังสาคาอะแหนคเขียวชาญ ความเกิดระเบียบเรียบร้อยคว้นวาน ออนมีความรู้ เรื่องศิลปศาสตรออนสืบสาน คือจั่งข้าวตอกในพานสี่เศวตขาวงาม

ความหมายของคำร้อง

คำร้องในท่อนนี้จะเป็นการกล่าวถึงข้าวตอกดอกไม้ และความหมายโดยนัยของสิ่งเหล่านั้น ที่ประกอบขึ้นในเครื่องขันบูชาครู อันได้แก่ ดอกมะเขือ แสดงถึงความนอบน้อม ดอกไม้กลิ่นหอมรูปเทียนยกขึ้นเพื่อบูชา ให้มีปัญญาที่ฉลาดหลักแหลมประดุจดั่งดอกไม้ที่มีรสหวาน นั่นคือ ดอกเข็ม (เปรี้ยวเข็มภาษาส่วย) ที่เกิดอยู่เต็มผืนป่า ให้ (ออย ภาษาเขมร) เจริญออกงาม (ละออก็อ ภาษาเขมร) ประดุจดั่งหญ้าแพรก (สะมาแพรก) เสริมสร้างความรู้ (บองกาน้งจำแนกดัง) และมีสติปัญญา ที่เขียวชาญ (อะแนค ภาษา

เขมร) เป็นผู้ที่มี (ความเกิด ภาษาเยอ) ระเบียบเรียบร้อยทุก (คุ ภาษาเยอ) วันวาน ให้ (ออน ภาษาเยอ) มีความรู้ ทั้งเรื่องศิลป์และศาสตร์ให้ (ออน ภาษาเยอ) สืบสาน ประดุงข้าวตอกสีขาวที่อยู่ในพาน

(ขับทุ้มหลวงพระบาง) นอบนัว ญอไหว้พระตรัยรัตน เทพไท่เทวา สุรางค์นางฟ้า แห่งสรวงสวรรค์
 ธรณี นาคาคีแผ่นดินบาดาล ของอภิบาล ครุบาอาจารย์ตรานานนรินทร์
 ถึงกาลอันควร บรรพว่าควรที่ น้อมอัญชลี ศรีศรีข้าสืหวา
 ขอเฝ้าอั้ง อารธนา ต่างเครื่องชั้นแต่งเตรียมมา
 ปุ่นแปงติดา สมมาอนวาร ให้สราญนอเน่นนานปี
 อย่าได้มีเภทภัยแพ้วพาล พิพัฒน์พรบวรกาล ให้ครูอาจารย์สุขสานต์นรินทร์

ความหมายของคำร้อง

บทสุดท้ายกล่าวถึงการอาราธนาอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย เทวดานางฟ้าบนสรวงสวรรค์ พระแม่ธรณี ตลอดจนนาคาคีแห่งนครบาดาล ประสิทธิ์ประสาทพรอันเป็นมงคล ปกป้องรักษาอภิบาลครู อาจารย์ให้ประสบแต่ความสุข ต่างเครื่องชั้นบูชาที่ได้ตกแต่งมาอย่างสวยงามด้วยแรงศรัทธาและความตั้งมั่นตั้งใจ

1.4.3 การประสานเสียง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (วงโปงลาง) อันประกอบไปด้วย โปงลาง พิณ พิณเบส แคน โหวด กลองหาง กลองรำมะนา เกราะ ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ หมากกับแก๊บ และ ไหซอง บรรเลงสอดประสานกันจนเกิดเป็นบทเพลง ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ (ธีรเดช ธีรเลิศนาม, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2566)

1.4.4 คีตลักษณ์ นอกจากเลือกใช้วงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (วงโปงลาง) เป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำเสียงจากดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏในพื้นที่ จังหวัดศรีสะเกษมาผสมผสาน ได้แก่ สันโนะจากกลุ่มชาติพันธุ์เยอ ซอกันตรึมจากกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ปี่สะเองจากกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย และแคนจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เพื่อให้ผู้ฟังได้สัมผัสถึงกลิ่นไอของวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

1.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบของอุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยมุ่งเน้นให้อุปกรณ์การแสดง มีความสอดคล้องกับการแสดงและการสื่อความหมายโดยนัยของวัสดุต่าง ๆ ในรูปแบบกรวยดอกไม้ธูปเทียน ประกอบด้วย กรวยใบตอง ซึ่งทำจากผ้าเพื่อความคงทนในการใช้งานของอุปกรณ์ และดอกไม้สัญลักษณ์ วันไหว้ครู อันได้แก่ หญ้าแพรก ข้าวตอก ดอกมะเขือ ดอกเข็ม ธูป และเทียน

2. วิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ชุด ถวายศรัทธาสมมาครุ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีนักศึกษาที่เข้าร่วมจำนวน 40 คน พบว่า มีผลประเมินความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($= 4.55$, $S.D. = .47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ข้อ คือ ข้อ 1.ท่านมีความพึงพอใจต่อวิทยากรที่ถ่ายทอดการ

แสดง ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู (= 4.67 , S.D. = .55) ข้อ 2. ท่านมีความพึงพอใจในคุณภาพและประโยชน์ของการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ด้วยชุด ถวายศรัทธาสมมาครู (= 4.64 , S.D. = .52) และข้อ 3. ท่านมีความเห็นว่าโครงการครั้งนี้ได้ตระหนักในคุณค่าของคุณลักษณะความเป็นครูและศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี (= 4.64 , S.D. = .59) รองลงมาในระดับมาก คือ ข้อ 4 ท่านสามารถนำสิ่งที่ได้รับนำไปใช้ประโยชน์และ/หรือประยุกต์ใช้ได้จริง (= 4.35 , S.D. = .67) และ ข้อ 5. ท่านมีความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการ (= 4.47 , S.D. = .63) เป็นอันดับสุดท้าย

อภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครูชุด ถวายศรัทธาสมมาครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู ซึ่งการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ไทยนั้น มีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ไทย สอดคล้องกับศากุล เมืองสาคร (2557) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นาฏยลักษณะการแสดงระบำของนาฏศิลป์สวนสุนันทา ตั้งแต่ปี พ.ศ 2541 - พ.ศ 2553 พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้ผลิตผลงานทางการแสดงไทยมาตั้งแต่ปี 2493 และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนการแสดงที่มีชื่อเสียงของสวนสุนันทา และได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ระบำ ซึ่งลักษณะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบนาฏศิลป์ไทยและแบบผสมกับนาฏศิลป์สากลอื่น นำเสนอลักษณะของการเล่าเรื่องโดยมีองค์ประกอบของการแสดงระบำ ได้แก่ แนวคิดการออกแบบเพลง การออกแบบเครื่องแต่งกายตามแนวคิดของงาน มีการออกแบบท่ารำ การแปรแถว ดำรับนาฏยลักษณะการแสดงระบำของสวนสุนันทาเป็นการสร้างระบำให้มีความกระชับโดยประดิษฐ์ท่ารำขึ้น จากการลอกเลียนแบบธรรมชาติและประยุกต์ท่ารำดั้งเดิมปรากฏเป็นท่าเดี่ยวและท่าคู่ นอกจากนี้ยังมีการแปรแถวและตั้งซุ่มที่มีความหลากหลาย

ไม่เพียงแต่การสร้างสรรค์งานประเภทนาฏศิลป์ไทยเท่านั้น ปัจจุบันมีการสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์พื้นบ้านออกมาอย่างหลากหลาย ในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์พื้นถิ่น ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู มีแรงบันดาลใจและแนวความคิดที่จะสร้างสรรค์งานจากแบบแผนและองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ซึ่งสอดคล้องกับจรูญ ภูมิจิโรจ (2561) ที่ได้วิจัยเพื่อสร้างสรรค์การแสดง ชุด ฟ้อนราชภัฏอุบลลศิลป์ถิ่นราชธานี มีที่มาจากแรงบันดาลใจที่ได้สัมผัสระบบการพัฒนาส่งเสริม การสืบทอด และการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้กำหนดลายเพลง 4 ทำนอง ได้แก่ ทำนองขับโสม ทำนอง มหาชัย/คอนสะหวัน ทำนองขับทும் และทำนองลาวแพน ใช้วงโปงลางบรรเลงประกอบการแสดง การออกแบบและกำหนดการแต่งกายมีที่มาจากเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี รูปแบบท่ารำมีแนวคิดและแรงบันดาลใจจากท่ารำแม่บทของนาฏศิลป์ไทยและท่ารำแม่บทอีสานซึ่งนำมาผสมผสานเพื่อให้เกิดท่ารำโดยใช้พื้นฐานแนวคิดแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ท่าฟ้อนมีมาจากวัฒนธรรมร่วมไทย-ลาว และกำหนดแนวคิดท่ารำให้มีเอกลักษณ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ

1.1 นำข้อมูลไปบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง อาทิ หลักสูตรการประถมศึกษา นำไปใช้ประโยชน์ด้วยการถ่ายทอดให้กับนักเรียนในทุกระดับ เป็นต้น

1.2 เป็นแนวทางการอนุรักษ์สร้างสรรค์ และสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์เชิงสังคม ชุมชน

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานด้านศิลปะการแสดงเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาในมิติสังคม ชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ปัจจุบันชุมชนท้องถิ่นยังประสบปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในภาพกว้างอย่างต่อเนื่อง การนำศิลปะการแสดงท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ พัฒนา และ/หรือ นำมาสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ทั้งยังช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น โดยให้เยาวชนหรือนักศึกษาของสถาบันได้มีบทบาทด้านวัฒนธรรมนี้ จะเป็นการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยเชิงลึกด้านการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงในพื้นที่อื่นต่อไป เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเชิงสังคม ชุมชน และอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สืบทอดในสังคมยุคใหม่ ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ได้ อย่างกลมกลืนและเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่น เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู นอกจากจะได้ความรู้ ความเข้าใจ และได้ ฝึกทักษะปฏิบัติจริงในรูปแบบของนวัตกรรมทางนาฏศิลป์พื้นบ้านเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษาวิชาชีพครูแล้ว ประโยชน์ต่อไปนักศึกษาวิชาชีพครูยังสามารถนำการแสดงชุดนี้ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน หรือผู้ที่มีความต้องการใช้นวัตกรรม อีกทั้งยังนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ของตนในอนาคตได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้ทักษะให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม การทำงานสร้างรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และอื่น ๆ ได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู ชุด ถวายศรัทธาสมมาครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ประจำปีงบประมาณ 2566 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยากร รักษาการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

เกษ ศศ.ดร.นภวรรณ ชาติมนตรี คณบดีคณะครุศาสตร์ รองศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี ผู้ช่วยคณบดี
ฝ่ายวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา วัฒนพานิช ผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ที่เมตตาตรวจสอบเครื่องมือ
และองค์ประกอบการแสดง และขอขอบพระคุณท่านที่ได้กล่าวนามมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- จิรวัดน์ ศรีชัยชนะ. (2554). *แนวทางการสืบทอดและพัฒนาการขับขิม เมืองทูลละคม แขวงเวียงจันทน์*
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาสารคาม:มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ฉลาด ส่งเสริม. (2566). *การขับร้องหมอลำ คำร้อง ทำนอง และกลอนลำ*. ศิลปินแห่งชาติ. 5 มิถุนายน
2566.
- ธีรเดช ธีรเลิศนาม. (2566). *ดนตรีพื้นบ้านและการประพันธ์เพลง ทำนอง*. นักดนตรีอิสระ. 16 มกราคม
2566. ธรชญา ภูมิจิโรจ. (2560). *นาฏยประดิษฐ์*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- _____. (2561). *นวัตกรรมนาฏศิลป์พื้นบ้านมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ชุดพ็อนราชภัฏ*
อุบลยลศิลป์ถิ่นราชธานี. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พรสวรรค์ พรดอนก่อ. (2566). *ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน*. อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์ กรมศิลปากร. 16 มกราคม 2566.
- วิระสิทธิ์ สุขสมชิต. (2559). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดฉะเชิงเทรา*.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศากุล เมืองสาคร . (2557). *นาฏยลักษณะการแสดงระบำของนาฏศิลป์สวนสุนันทา ตั้งแต่ปี พ.ศ 2541-พ.ศ*
2553. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2546). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

